

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΟΣΚΙΝΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ *κατά* ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 2602/06)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

21 Φεβρουαρίου 2008

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Κοσκινά και λοιποί κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Λουκή Λουκαΐδη, *πρόεδρο*,

Χρήστο Ροζάκη,

Nina Vajić,

Anatoli Kovler,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens, *δικαστές*,
και τον Søren Nielsen, *γραμματέα τμήματος*.

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 31 Ιανουαρίου 2008,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 2602/06) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από τρεις υπηκόους του Κράτους αυτού, την κυρία Αθηνά Κοσκινά, τον κύριο Κωνσταντίνο Βλάχο και τον κύριο Σπυρίδων Μεταλληνό («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 3 Ιανουαρίου 2006 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από την κυρία Β. Σκορδάκη, δικηγόρο του συλλόγου της Αθήνας. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Ο. Πατσοπούλου, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ειδικότερα για προσβολή του δικαιώματός τους για δίκαιη δίκη και εκείνου για σεβασμό της περιουσίας τους.

4. Στις 7 Φεβρουαρίου 2007, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση μία από τις αιτιάσεις που έλκονταν από το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Επικαλούμενο τις διατάξεις του άρθρου 29 § 3, αποφάσισε να εξετάσει συγχρόνως το παραδεκτό και το βάσιμο της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Ι. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες έχουν γεννηθεί το 1927, το 1952 και το 1959 αντίστοιχα και κατοικούν στην Κέρκυρα.

6. Η πρώτη προσφεύγουσα, η οποία είναι πεθερά των δύο άλλων προσφευγόντων, υποστηρίζει ότι είναι κυρία ενός αγροτεμαχίου επιφανείας 156.000 τετραγωνικών μέτρων.

7. Στις 23 Φεβρουαρίου, 31 Μαΐου και 30 Ιουνίου 1996 αντίστοιχα, όμοροι ιδιοκτήτες άσκησαν αγωγή σε βάρος των προσφευγόντων ενώπιον του Ειρηνοδικείου Κερκύρας προκειμένου να αναγνωρισθούν κύριοι 19.000 τετραγωνικών μέτρων της έκτασης. Αν και κλήθηκαν νόμιμα, οι προσφεύγοντες δεν παραστάθηκαν στη συζήτηση.

8. Στις 30 Ιουλίου 1998, το Ειρηνοδικείο έκανε δεκτές τις αγωγές και διέταξε τους προσφεύγοντες να αποδώσουν στους όμορους ιδιοκτήτες την επίδικη έκταση (αποφάσεις αριθ. 306, 307 και 308/1998).

9. Στις 6 Αυγούστου 1999, οι προσφεύγοντες άσκησαν έφεση κατά των πιο πάνω αναφερόμενων αποφάσεων. Υποστήριζαν ότι μόνο η πρώτη προσφεύγουσα μπορούσε να είναι διάδικος σε δικαστήριο ως ιδιοκτήτρια διότι οι δύο άλλοι προσφεύγοντες «ουδεμία σχέση είχαν με την επίδικη έκταση». Κατά την άποψή τους, επρόκειτο για ένα τέχνασμα των όμορων ιδιοκτητών προκειμένου να τους εμποδίσουν να καταθέσουν ως μάρτυρες.

10. Στις 26 Ιουνίου 2003, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Κερκύρας, αποφαινόμενο ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, απέρριψε την έφεση των προσφευγόντων, κρίνοντας ότι οι όμοροι ιδιοκτήτες ήταν κύριοι της έκτασης (απόφαση αριθ. 202/2003).

11. Στις 27 Οκτωβρίου 2003, οι προσφεύγοντες άσκησαν αίτηση αναίρεσης. Στην αίτησή τους, ανέφεραν καταρχήν περιληπτικά τη διαδικασία που ακολούθησαν μέχρι την άσκηση της αίτησης αναίρεσης και παρέθεσαν τα πραγματικά περιστατικά. Κατόπιν, προέβαλαν τους λόγους αναίρεσής τους. Σε ό,τι αφορά υποθέσεις που υπάρχουν στην αρμοδιότητα ενός ειρηνοδικείου (ήτοι με μικρό οικονομικό αντικείμενο), το άρθρο 560 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας περιορίζει σε τέσσερις τους επιτρεπόμενους λόγους αναίρεσης (παραβίαση κανόνα του ουσιαστικού δικαίου, ελάττωμα στη σύνθεση του δικαστηρίου, καθ' ύλην αναρμοδιότητα και παραβίαση της αρχής της δημοσιότητας της διαδικασίας). Εντούτοις, οι προσφεύγοντες στήριξαν την αίτηση αναίρεσής τους στο άρθρο 559 του ίδιου κώδικα (το οποίο επιτρέπει είκοσι λόγους αναίρεσης για οποιαδήποτε άλλη υπόθεση), υποστηρίζοντας ότι το οικονομικό αντικείμενο της διαφοράς ήταν σημαντικό και ότι η υπόθεση δεν έπρεπε να έχει εξετασθεί από ένα ειρηνοδικείο.

12. Επιπλέον, αφού παρέθεσαν μακροσκελή αποσπάσματα της απόφασης που εκδόθηκε σε δεύτερο βαθμό, οι προσφεύγοντες κατηγόρησαν το Πολυμελές Πρωτοδικείο ότι δέχθηκε να γίνουν οι όμοροι ιδιοκτήτες κύριοι της έκτασης μέσω

διαδοχικών παραχωρήσεων, παρόλο που καμία τυπική πράξη μεταβίβασης δεν καταρτίστηκε. Τέλος, οι δύο τελευταίοι προσφεύγοντες επανέλαβαν το επιχείρημά τους ότι δεν έπρεπε να συμμετέχουν στη διαφορά.

13. Στις 24 Μαΐου 2005, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης. Υπενθυμίζοντας ότι το άρθρο 560 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αποτελούσε την εφαρμοστέα διάταξη στην προκειμένη περίπτωση, το ανώτατο δικαστήριο κήρυξε απαράδεκτους τους λόγους στη βάση του άρθρου 559, κρίνοντας ότι ο περιορισμός του αριθμού των επιτρεπόμενων λόγων ήταν αιτιολογημένος λόγω της φύσης της διαφοράς, επιδίωκε σκοπό δημοσίου συμφέροντος (την επιτάχυνση των διαδικασιών σε υποθέσεις με μικρό αντικείμενο) και δεν έθιγε το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο το οποίο εγγύεται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης. Επιπλέον, ο Άρειος Πάγος κήρυξε απαράδεκτο τον λόγο αναίρεσης που ελκόταν από την καθ' ύλην αναρμοδιότητα του ειρηνοδικείου, με την αιτιολογία ότι ένας τέτοιος λόγος μπορούσε να αφορά μόνο το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, εν προκειμένω το Πολυμελές Πρωτοδικείο. Ωστόσο αυτό ήταν όντως αρμόδιο στην προκειμένη υπόθεση. Τέλος, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν διευκρινίσει στην αίτηση αναίρεσής τους τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για να δεχθεί ότι οι όμοροι ιδιοκτήτες έγιναν κύριοι της έκτασης μέσω διαδοχικών παραχωρήσεων και κήρυξε απαράδεκτο τον λόγο αυτό (απόφαση αριθ. 968/2005). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 12 Ιουλίου 2005.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

14. Σύμφωνα με τη νομολογία του Αρείου Πάγου, η αίτηση αναίρεσης πρέπει να διευκρινίζει ποιος είναι ο κανόνας ουσίας που παραβιάστηκε, σε τι συνίσταται το νομικό ελάττωμα, άλλως ειπείν πού έγκειται η παραβίαση στην ερμηνεία ή την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα, και πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την έκθεση των πραγματικών περιστατικών στα οποία στηρίχθηκε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για να απορρίψει την έφεση (Άρειος Πάγος, αριθ. 1507/1997, 290/2003, 237/2004).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

15. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι υπήρξαν πολυάριθμες παραβιάσεις του δικαιώματός τους σε δίκαιη δίκη, όπως το προβλέπει το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικάως(...) υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως (...)»

A. Επί της αιτίασης της ελκόμενης από το απαράδεκτο ενός λόγου αναίρεσης

16. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι ο Άρειος Πάγος επέδειξε υπερβολική τυπολατρία κηρύσσοντας απαράδεκτο έναν από τους λόγους αναίρεσης με την αιτιολογία ότι δεν είχαν αναφέρει τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για να κάνει δεκτά τα δικαιώματα κυριότητας των όμορων ιδιοκτητών.

1. Επί του παραδεκτού

17. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

2. Επί της ουσίας

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

18. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο Άρειος Πάγος δεν ενεργεί ως τριτοβάθμιο δικαστήριο. Αποστολή του δεν είναι η επανεξέταση των πραγματικών περιστατικών, αλλά η αξιολόγηση της νομιμότητας της προσβαλλόμενης απόφασης. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι, στην παρούσα απόφαση, ο Άρειος Πάγος εφάρμοσε πολύ απλά την

πάγια νομολογία του ως προς τις προϋποθέσεις παραδεκτού μίας αίτησης αναίρεσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με την εν λόγω νομολογία, όταν η έφεση απορρίπτεται ως στερούμενη βάσεως από το κατώτερο δικαστήριο μετά τη διεξαγωγή αποδείξεων, το ανώτατο δικαστήριο απαιτεί ο ενδιαφερόμενος να αναφέρει στο δικόγραφο της αίτησης τα πραγματικά περιστατικά όπως αυτά έγιναν δεκτά από το κατώτερο δικαστήριο. Οι προσφεύγοντες, οι οποίοι εκπροσωπούνταν από δικηγόρο, έπρεπε να αναμένουν την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα.

19. Για την Κυβέρνηση, αυτή η έκθεση των πραγματικών περιστατικών είναι πράγματι απαραίτητη προκειμένου ο Άρειος Πάγος να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχο του επί της ερμηνείας των επίμαχων κανόνων δικαίου από το κατώτερο δικαστήριο. Η Κυβέρνηση θεωρεί εύλογο το γεγονός ότι ο αναιρεσείων υποχρεούται να εκθέτει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης όπως αυτά έγιναν δεκτά από το εφετείο μετά τη διεξαγωγή των αποδείξεων. Σε αντίθετη περίπτωση, θα έπρεπε ο ίδιος ο Άρειος Πάγος να αναζητά τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν το εφετείο στην επίδικη ερμηνεία του εσωτερικού δικαίου.

20. Οι προσφεύγοντες ανταπαντούν ότι η συμπεριφορά του ανωτάτου δικαστηρίου που συνίσταται στην απόρριψη των λόγων εξαιτίας της έλλειψης σαφήνιάς τους έχει ήδη πολλές φορές αποτελέσει αντικείμενο κυρώσεων εκ μέρους του Δικαστηρίου. Αναφέρουν προς τον σκοπό αυτό τις αποφάσεις *Ευσταθίου και λοιποί κατά Ελλάδα* της 27 Ιουλίου 2006, και *Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδα* της 14 Δεκεμβρίου 2006. Εκτιμούν ότι η απόρριψη ως απαράδεκτης της αίτησης αναίρεσής τους δεν είναι μία μεμονωμένη περίπτωση, αλλά εντάσσεται σε μία γενικότερη πρακτική του Αρείου Πάγου που συνίσταται στην κήρυξη των αιτήσεων αναίρεσης ως απαράδεκτων για λόγους καθαρά τυπολατρικούς. Ισχυρίζονται ότι είχαν όντως αναφέρει στην αίτηση αναίρεσής τους τα πραγματικά περιστατικά στα οποία είχε βασίσει το δευτεροβάθμιο δικαστήριο την απόφασή του. Εξάλλου, ο πλήρης φάκελος της υπόθεσής τους είχε κατατεθεί στον Άρειο Πάγο ο οποίος είχε ως εκ τούτου στη διάθεσή του όλα τα απαραίτητα στοιχεία για να εξετάσει το βάσιμο της εν λόγω αίτησης.

β) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

21. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως αποστολή του να υποκαταστήσει τα εθνικά δικαστήρια. Η ευθύνη της ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας ανήκει καταρχήν στις εθνικές αρχές και

ειδικότερα στα δικαστήρια (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Garcia Manibardo κατά Ισπανίας*, αριθ. 38695/97, § 36, CEDH 2000-II). Εξάλλου, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης συνιστά μία ιδιαίτερη πλευρά, δεν είναι απόλυτο και προσφέρεται σε περιορισμούς, οι οποίοι γίνονται σιωπηρά δεκτοί, ειδικότερα ως προς τις προϋποθέσεις παραδεκτού μιας προσφυγής, διότι απαιτεί από την ίδια την φύση του μία ρύθμιση από το Κράτος, το οποίο απολαμβάνει ως προς τούτο μιας συγκεκριμένης διακριτικής ευχέρειας. Εν τούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν θα μπορούσαν να παρεμποδίσουν την ανοικτή πρόσβαση ενός διοικούμενου κατά τρόπο ή σε βαθμό ώστε το δικαίωμά του σε δικαστήριο να θιγεί στην ίδια την ουσία του. Τέλος, δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1, παρά μόνον αν τείνουν προς θεμιτό σκοπό και αν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, απόφαση της 19 Φεβρουαρίου 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I, σελ. 290, § 34). Πράγματι, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο θίγεται όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της ασφαλείας του δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελεί ένα είδος φραγμού που εμποδίζει την επί της ουσίας εξέταση της υπόθεσης του διοικούμενου από το αρμόδιο δικαστήριο.

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επιπλέον ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη να θεσπίσει εφετεία ή ακυρωτικά δικαστήρια (βλέπε, ειδικότερα, *Delcourt κατά Βελγίου*, απόφαση της 17 Ιανουαρίου 1970, série A no. 11, σελ. 13-15, §§ 25-26). Εν τούτοις, αν υπάρχουν τέτοια δικαστήρια, οι εγγυήσεις του άρθρου 6 πρέπει να τηρούνται, ειδικότερα ως προς την εξασφάλιση στους διαδίκους ενός πραγματικού δικαιώματος πρόσβασης στα δικαστήρια προκειμένου αυτά να αποφασίσουν επί των αμφισβητήσεων των σχετικών με τα «δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους αστικής φύσεως (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre κατά Ισπανίας*, απόφαση της 19 Δεκεμβρίου 1997, *Recueil* 1997-VIII, σελ. 2956, § 37). Επιπλέον, η συμβατότητα των περιορισμών που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της επίδικης διαδικασίας και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο της δίκης που διεξήχθη μέσα στην εθνική έννομη τάξη και ο ρόλος που έπαιξε σε αυτήν το ανώτατο δικαστήριο, αφού οι προϋποθέσεις του παραδεκτού

μιας αίτησης αναίρεσης μπορούν να είναι πιο αυστηρές από εκείνες μιας έφεσης (*Khalifaoui κατά Γαλλίας*, αριθ. 34791/97, CEDH 1999-IX).

23. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τέλος ότι η ρύθμιση του τύπου της άσκησης μιας προσφυγής στοχεύει στην εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και του σεβασμού, ιδιαίτερα, της αρχής της ασφαλείας του δικαίου. Εντούτοις, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να αναμένουν ότι οι κανόνες αυτοί θα εφαρμοστούν (*Miragall Escolano και λοιποί κατά Ισπανίας*, αριθ. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, § 33, CEDH 2000-I).

24. Εν τούτοις, το Δικαστήριο έχει κρίνει πολλές φορές ότι η εφαρμογή εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων συγκεκριμένου τύπου που πρέπει να τηρείται για την άσκηση μιας προσφυγής μπορεί να παραβιάσει το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Το ίδιο ισχύει όταν η υπερβολικά τυπολατρική ερμηνεία της συνήθους νομιμότητας εκ μέρους ενός δικαστηρίου εμποδίζει, τοις πράγμασιν, την επί της ουσίας εξέταση μιας προσφυγής ασκηθείσας από τον ενδιαφερόμενο (*Běleš και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, αριθ. 47273/99, § 69, CEDH 2002-IX, *Zvolský και Zvolská κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, αριθ. 46129/99, § 55, CEDH 2002-IX).

β) Εφαρμογή των πιο πάνω αναφερομένων αρχών στην παρούσα υπόθεση

25. Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο κανόνας που εφάρμοσε ο Άρειος Πάγος για να αποφανθεί επί του παραδεκτού του επίδικου λόγου αποτελεί νομολογιακό κατασκευάσμα: δεν απορρέει από μία συγκεκριμένη διαδικαστική διάταξη αλλά από τον συνδυασμό τεσσάρων άρθρων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Εν συντομία, το ανώτατο δικαστήριο ορίζει εν προκειμένω μία προϋπόθεση παραδεκτού που αφορά τη σαφήνεια των λόγων αναίρεσης.

26. Επίσης, αυτός ο νομολογιακός κανόνας υπακούει, γενικά, στις απαιτήσεις της ασφαλείας του δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Όταν ο αναιρεσείων παραπονείται κατά του Εφετείου για μία εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών σε σχέση με τον εφαρμοσθέντα κανόνα δικαίου, φαίνεται εύλογο να ζητείται από αυτόν να εκθέσει μέσα στην αίτηση αναίρεσής του τα πραγματικά περιστατικά όπως αυτά έγιναν δεκτά από το Εφετείο. Ελλείψει αυτού, το ανώτατο δικαστήριο δεν θα ήταν σε θέση να ασκήσει τον ακυρωτικό

έλεγχό του έναντι της προσβληθείσας απόφασης. Θα ήταν υποχρεωμένο να προβεί σε μία νέα παραδοχή των αρμοζόντων πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και να τα εκτιμήσει το ίδιο σε σχέση με τον κανόνα δικαίου που εφαρμόστηκε από το Εφετείο. Το ενδεχόμενο αυτό δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτό, διότι θα ισοδυναμούσε με αξίωση από το ανώτατο δικαστήριο να διατυπώσει το ίδιο τους λόγους αναίρεσης που υποτίθεται ότι υποβάλλονται στην κρίση του. Συμπερασματικά, ο νομολογιακός κανόνας που εφαρμόστηκε εν προκειμένω συμβιβάζεται με την ιδιαιτερότητα του ρόλου του Αρείου Πάγου, ο έλεγχος του οποίου περιορίζεται στην τήρηση του νόμου (βλέπε, προς τούτο, *Μπρέχος κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 7632/04, 11 Απριλίου 2006).

27. Δεν μπορεί εν τούτοις να υποστηριχθεί εν προκειμένω ότι η εν λόγω αίτηση αναίρεσης επιβάρυνε τον Άρειο Πάγο με την υποχρέωση να προβεί σε μία νέα παραδοχή των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Το Δικαστήριο σημειώνει πράγματι ότι οι προσφεύγοντες είχαν διατυπώσει τον λόγο τους αφού είχαν παραθέσει στην αίτησή τους μακρά αποσπάσματα της απόφασης που είχε εκδοθεί σε δεύτερο βαθμό. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά έγιναν δεκτά από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, είχαν περιέλθει σε γνώση του Αρείου Πάγου. Η κήρυξη του προβαλλόμενου λόγου ως απαράδεκτου με την αιτιολογία ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν διευκρινίσει στην αίτησή τους «τα πραγματικά περιστατικά στα οποία βασίστηκε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για να δεχθεί ότι οι όμοροι ιδιοκτήτες έγιναν κύριοι της έκτασης μέσω διαδοχικών παραχωρήσεων» (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 13) συνιστά μία υπερβολικά τυπολατρική προσέγγιση, η οποία εν προκειμένω εμπόδισε τους ενδιαφερομένους από το να τύχουν οι αιτιάσεις τους μιας επί της ουσίας εξέτασης εκ μέρους του Αρείου Πάγου (βλέπε, ως προς τούτο, πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Běleš και λοιποί κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, § 69, και πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Zvolský και Zvolská κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, § 55).

28. Ενόψει των προηγουμένων σκέψεων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι εν προκειμένω ο περιορισμός του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο που επέβαλε ο Άρειος Πάγος δεν ήταν ανάλογος προς τον σκοπό της εξασφάλισης της ασφαλείας του δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

29. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο.

B. Επί των λοιπών επικαλούμενων παραβιάσεων του άρθρου 6 § 1

30. Επικαλούμενοι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ομοίως ότι στερήθηκαν παρανόμως τη δυνατότητα να επικαλεστούν τους λόγους αναίρεσης που προβλέπει το άρθρο 559 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Σύμφωνα με αυτούς, το γεγονός ότι έπρεπε να περιοριστούν στους τέσσερις λόγους που προβλέπει το άρθρο 560 του ίδιου κώδικα για τις υποθέσεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου, έθιξε το δικαίωμά τους πρόσβασης σε δικαστήριο. Υποστηρίζουν ότι το οικονομικό αντικείμενο της διαφοράς ήταν πολύ σημαντικό και ότι ο Άρειος Πάγος εσφαλμένα απέρριψε τον λόγο τον ελκόμενο από την καθ'ύλην αναρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου. Επιπλέον, παραπονούνται ότι το Πολυμελές Πρωτοδικείο και ο Άρειος Πάγος παραβίασαν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη των δύο τελευταίων προσφευγόντων, καθώς δεν απάντησαν στον ισχυρισμό τους ότι ουδέν έννομο συμφέρον είχαν για να συμμετέχουν στην υπόθεση αυτή.

Επί του παραδεκτού

31. Στο μέτρο που οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι η υπόθεσή τους κρίθηκε από δικαστήρια τα οποία δεν είχαν καθ'ύλην αρμοδιότητα, κάτι που είχε ως συνέπεια να εμποδισθεί η πρόσβασή τους στον Άρειο Πάγο, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες έπρεπε να αμφισβητήσουν την καθ'ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου ενώπιον των δικαστηρίων της ουσίας. Ωστόσο, αν και κλήθηκαν νόμιμα, δεν παραστάθηκαν στη συζήτηση ενώπιον του Ειρηνοδικείου και μάλιστα, ούτε προσπάθησαν να επανορθώσουν ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, το οποίο έκρινε την υπόθεση σε δεύτερο βαθμό. Έπρεπε επομένως να αναμένουν ότι ο Άρειος Πάγος θα εξέταζε την αίτησή τους σύμφωνα με τη διάταξη που εφαρμόζεται στις υποθέσεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα ενός ειρηνοδικείου. Σε κάθε περίπτωση, οι προσφεύγοντες ουδόλως απέδειξαν ότι το γεγονός ότι έπρεπε να περιοριστούν σε τέσσερις λόγους αναίρεσης περιόρισε την πρόσβασή τους στο ανώτατο δικαστήριο κατά τρόπο ή σε βαθμό ώστε το δικαίωμά τους σε δικαστήριο να θιγεί στην ίδια την ουσία του.

32. Επιπλέον, στο μέτρο που οι δύο τελευταίοι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι δεν έπρεπε να εμπλακούν στη διαφορά, διότι μόνο η πρώτη προσφεύγουσα, η

πεθερά τους, ήταν κυρία της επίδικης έκτασης, το Δικαστήριο εκτιμά, ότι αν ίσχυε αυτό, οι ενδιαφερόμενοι θα μπορούσαν πολύ απλά να μη συμμετέχουν στη διαδικασία ενώπιον των επιληφθέντων δικαστηρίων. Ωστόσο, άσκησαν έφεση και αίτηση αναίρεσης, αν και τίποτα δεν τους υποχρέωνε να το πράξουν. Σε κάθε περίπτωση, είναι αντιφατικό να υποστηρίζουν αφενός ότι στην πραγματικότητα δεν τους αφορούσε η διαδικασία και αφετέρου να παραπονούνται ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά τους σε δίκαιη δίκη.

33. Έπεται ότι οι αιτιάσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν κατ'εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ.1

34. Επικαλούμενη το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1, η πρώτη προσφεύγουσα παραπονείται ότι αναγνωρίζοντας τους όμορους ιδιοκτήτες ως κυρίους της επίδικης έκτασης, τα επιληφθέντα δικαστήρια έθιξαν το δικαίωμά της για σεβασμό της περιουσίας της.

Επί του παραδεκτού

35. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα επιληφθέντα ελληνικά δικαστήρια στην προκειμένη υπόθεση, στην κυριαρχική χρήση των οποίων υπάγεται το ζήτημα αν οι προσφεύγοντες ήταν κύριοι της εν λόγω έκτασης, ομόφωνα αποφάνθηκαν ότι τα επίδικο οικοπέδο δεν άνηκε στους προσφεύγοντες. Βάσει των πληροφοριών που έχει στη διάθεσή του και υπενθυμίζοντας ότι τα εθνικά δικαστήρια είναι καταρχήν αρμόδια να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν το εσωτερικό δίκαιο (βλέπε *Garcia Ruiz κατά Ισπανίας* [GC], αριθ. 30544/96, § 28, CEDH 1999-I, *Korecký κατά Σλοβακίας* [GC], αριθ. 44912/98, § 56, CEDH 2004-IX), το Δικαστήριο δε διαπιστώνει εν προκειμένω καμία ένδειξη αυθαιρεσίας που θα του επέτρεπε να απομακρυνθεί από το συμπέρασμα των επιληφθέντων δικαστηρίων. Υπό αυτές τις συνθήκες, η πρώτη προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι είναι κυρία ενός «αγαθού» με την έννοια του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ.1.

36. Συνεπώς, η αιτίαση που διατυπώθηκε στο πεδίο της εν λόγω διάταξης πρέπει να απορριφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 35 § 3 της Σύμβασης, λόγω ασυμβιβάστου *ratione materiae* με τις διατάξεις της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

57. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

38. Η πρώτη προσφεύγουσα αξιώνει 350.000 ευρώ για υλική ζημία, ποσό το οποίο αντιστοιχεί στη σημερινή αξία του επίδικου αγροτεμαχίου, καθώς και 20.000 ευρώ για ηθική βλάβη. Τέλος, οι δύο άλλοι προσφεύγοντες αξιώνουν ο καθένας 15.000 ευρώ για ηθική βλάβη την οποία υπέστησαν λόγω την αναιτιολόγητης εμπλοκής τους στην επίδικη διαδικασία.

39. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα για υλική ζημία. Υποστηρίζει επιπλέον ότι μία διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για ηθική βλάβη, ή, επικουρικά, ότι το επιδικαστέο ποσό για την αιτία αυτή δεν μπορεί να υπερβεί τα ποσά που συνήθως επιδικάζει το Δικαστήριο σε παρόμοιες υποθέσεις.

40. Το Δικαστήριο δε διαπιστώνει την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και οποιασδήποτε ηθικής βλάβης μπορεί να υπέστησαν οι δύο τελευταίοι προσφεύγοντες λόγω της εμπλοκής τους στην επίδικη διαδικασία. Συντρέχει επομένως λόγος να απορριφθεί αυτή η πλευρά των αξιώσεών τους. Απεναντίας, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η πρώτη προσφεύγουσα μπορεί να αξιώσει την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστη λόγω της παραβίασης του δικαιώματός της πρόσβασης σε δικαστήριο. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, της επιδικάζει 5.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

41. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν ομοίως 15.000 ευρώ για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου. Δεν προσκομίζουν κανένα τιμολόγιο ή απόδειξη αμοιβής.

42. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι αξιώσεις των προσφευγόντων δεν είναι αιτιολογημένες.

43. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

44. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις των προσφευγόντων δεν συνοδεύονται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά που θα επέτρεπαν τον ακριβή υπολογισμό τους. Πρέπει ως εκ τούτου να απορριφθεί το αίτημά τους.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

45. Το Δικαστήριο κρίνει προσηκόν να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στην πρώτη προσφεύγουσα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 5.000 (πέντε χιλιάδες) ευρώ για την ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το

επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 21 Φεβρουαρίου 2008 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Λουκής Λουκαΐδης

Πρόεδρος